

ΔΙΗΓΗΜΑ.

—οοο—

Ἡ ἑλληνικὴ καρδία εἶναι πλὴρ ἡς ἐλπίδων· ἀποδείξει ὅτι ἐπλήσθη διὰ τὴν χριστιανισμὸν.

Αΐ.

Ἐν τινὶ ἐκρινθῆσπέρα τοῦ 1819 ἔτους, ὅτε ὁ ἥλιος, κρυπτόμενος ὀπίσθεν τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἰωαννίνων δυτικουεσημερινῶν γηλόφων, ἠκόντιζε τὰς τελευταίας ἀκτίνάς του ἐπὶ τῶν αἰγείρων, αἵτινες ὡς ὑψιτεναῖς γίγαντες ἐφραρεύουσιν ἐπὶ τῶν παραλιμνίων κήπων, καὶ ἐχρύσιζε τὰς κορυφὰς αὐτῶν, τρεῖς νέοι φουστανελλοφόροι, ἐνθουσιάζοντες χρυσοκέντητα θωράκια καὶ περικηκιδὰς ὀλοχρύσου, περιζώσμενοι δὲ καὶ ὄπλα ἀργυρᾶ, ἐκάθητο εἰς τὸν μικρὸν κήπον εὐτελοῦς κερφενείου, κειμένου ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Καλοῦτσενα, ὀροσιζόμενοι ἀπὸ τὴν ἀπολίμνιον αὐραν τῶν ἐκπνευστῶν πνοῶν τοῦ βορέως. Καὶ οἱ μὲν δύο ἦσαν ὑψηλοῦ καὶ κομψοῦ ἀναστήματος, ἤθους τολμηροῦ, τὸ βλέμμα ἔχοντες γοργόν καὶ ἀνήσυχον· ὁ δὲ τρίτος εὐτραφῆς, καλλιπάρειος, ὀψεως λευκῆς, εἶχε μὲν ἀνδρικόν τὸ ἦθος, εἰς τοῦς κυκνοὺς ὁμῶς ὀφθαλμοῦς του ὑπετυποῦτο ἡ περίσκεψις καὶ ἡ πανουργία.

— Παρατηρήσατε, φίλοι, εἶπεν ὁ τελευταῖος εἰς τοῖς δύο συντρόφους του, τί ὠραῖον εἶναι ἀπόψε τὸ χρῶμα τῆς λίμνης! ὁμοιάζει χρυσένδετον σάπφειρον. Ὡ τί μαγευτικός εἶναι ὁ ὀρίζων! Οἱ διὰ τῶν δουσῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου φαινόμενοι ὡς διὰ χρυσῆς ἀμμου πεπασμένοι περίξ αὐτῆς καλαμῶνες, δὲν σχηματίζουσιν ἀληθῶς τὴν χρυσὴν σφενδόνην τῆς λίμνης; Ὡ πόσον μέγας εἶναι ὁ πλάστικ, Θεόδωρε! πόσον θαυμασίως ἐκαλλώπισε τὴν φύσιν! Βλέπεις, Σταῦρε, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συντρόφων του, βλέπεις πόσον σιμὰ φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς Καστρίτσας; καὶ ὁμῶς ὑπάρχει δύο ὠρῶν ἀπόστασις.

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος, φαίνονται ὡς νὰ ἦσαν πολλὰ πλησίον μας· τῆς μονῆς μάλιστα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου δυνάμεθα νὰ μετρήσωμεν καὶ τὰ πικράθουρα. Τοσούτα ἔτη εὐρίσκομαι ἐδῶ, Ὀδυσσεῦ, καὶ ποτὲ δὲν ὑπῆγα νὰ τὰ ἐπισκεφθῶ.

— Βέβαια· αὐτὸ σοῦ λείπει ἀκόμη νὰ γενῆς καὶ μιλόρδος, ἀπεκρίθη ὁ Σταῦρος ξεκαρδιζόμενος ἀπὸ τὸν γέλωτα.

— Καὶ μόνον οἱ μιλόρδοι ἔχουν μάτια καὶ περιέργειαν; ἀνέκραξεν ὁ Θεόδωρος ἐξαρθεῖς· αὐτὰ εἴ-

ναι ἔργα τῶν προπατόρων μας, διατί νὰ μὴν τὰ γνωρίζωμεν καὶ ἡμεῖς;

— Ναί, εἶναι τὰ χαλάσματα τῶν σπητιῶν τοῦ πάπου μας, ἐπανελάθεν ὁ Σταῦρος ἐξακολουθῶν νὰ γελᾷ.

— Καλότυχε Σταῦρε! ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος, θλονὲν ἀγαπᾷς τὰ σκώμματα, καὶ ὅλκις ταῖς ὥραις τὸ ἴδιο ταῖς ἔχεις.

— Ἐλησπόντη νὰ σὲ εἰπῶ, ἐξηκολούθησεν ὁ Σταῦρος μὲ ὑφος κωμικόν, ὁ δάσκαλος ὁ Ψαλίδας ζητεῖ νὰ εὕρῃ ἕνα πρωτόσκολον, ἀν θέλῃς νὰ τὸν εἰπῶ νὰ σὲ πάρῃ διὰ νὰ βάζῃς τὰ παιδιὰ εἰς τάξιν, δηλαδὴ ξέρεις ἐσὺ, Θεοδωράκη, ξύλο ντεντίο, ὅσο νὰ πετοῦν τὴ γλῶσσά τους σὰν λαγωνικά.

— Παῦσε, ἀδελφε Σταῦρε, νὰ ὀμιλήσωμεν τίποτ' ἄλλο, ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος μὲ ἱκετευτικὸν τρόπον.

Ὁ δὲ Σταῦρος ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἐστρεψε τὰ νῶτα θεωρῶν πρὸς τὴν λίμνην.

— Εἰπέ με, φίλε Ὀδυσσεῦ, ὑπῆγες ποτὲ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος; ἠρώτησεν ὁ Θεόδωρος, ἀποταθείς πρὸς τὸν Ὀδυσσεῖα.

— Μάλιστα. Πέρισυ μίαν ἡμέραν τοῦ Ἰουλίου μ' ἐκραξεν ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς καὶ μὲ λέγει· αἰεὶ, Πύρο μου, νὰ πηγαίνῃς μ' αὐτὸ τὸ φίλο μας τὸ μιλόρδο μαζὶ, ποῦ θὰ πηγαίνει νὰ βλέπῃ τὸ Καστρίτσα. Μὰ τῆρα, Πύρο μου, ἀνοιξε τὰ μάτια καλά . . . καταλαβαίνεις ὡς Ὀλυσσαῖο; . . . νὰ ὤρῃ, νὰ τερᾶς καλά τὸ μιλόρδο . . . γιὰτί μὰ τὸ κεφάλι μου σ' ἔραγε τὸ μαῦρο τὸ φίδι. Ἐνόησα ὅτι εἶχεν ὑποψίαν μὴ ὁ μιλόρδος ξεχώσῃ κανένα θησαυρὸν. Ἄ Βεζύρι μου, τὸν ἀπεκρίθην, ξέρεις, ὅτι πάντοτε, ὅταν μ' ἐστειλῃς εἰς θέλημα σ' ἐνόησα καὶ ἐξεπλήρωσα τὴν προσταγὴν σοῦ ὅπως ἤθελες.

— Γιάσου, μωρὲ Πύρο μου, πὰ ὡρὲ καὶ πῶς δᾶ, ἐγὼ ξέρω πῶς ἔχεις γνώσι παλύ· αἴτε σὺρε, ὡρὲ τῶρα, γιὰ ὁ μιλόρδος.

Ὁ μιλόρδος, ὅστις ἦτο παρὼν, ἀποχαιρετήσας τὸν Πασᾶ, μ' ἔκαμε νεῦμα καὶ ἐξῆλθονεν κατευθυνθέντες πρὸς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, ὅθεν μᾶς παρέλαξε μικρὸν πλοιάριον. Μετὰ δύο ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς τὰ λειβάδια τὰ λεγόμενα τῶν Βαῖδων καὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τὸ πλοιάριον διέβημεν δι' ἀγρῶν σφουτεμένων ἀραβόσιτον, καὶ μετὰ δεκαπέντε ἢ εἴκοσι λεπτά ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ῥιζοθούνη, ἠκολουθήσαμεν μίαν ὁδὸν ἀθλιεστάτην, ἀθατον, μεταξὺ βράχων· ἐγὼ μὲ εἴκοσι πηδήματα ἀνέβην μέχρι τῶν κάτω ἐρειπίων καὶ ἐστάθην περιμένων τὸν λόρδον, ὅστις χωλαίνων ὀλίγον καὶ δυσκολεῦόμενος ἀπὸ τὸ δύσβατον τῆς ὁδοῦ, ἀνέβαινον ἀγάλι· ἀγάλια καθίζων εἰς καθὲ δεκαπέντε βήματα διὰ νὰ ξανασάνη καὶ νὰ θεωρῇ τὸ ὠραῖον πανόραμα, τὸ σχηματιζόμενον ἀπὸ τὴν λίμνην, τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τὴν ἐπιμήκη κοιλάδα τὴν καταλήγουσαν εἰς ἀπόστασιν ἀπειρον, ἔχουσαν πρὸς τὴν δύσιν ὄρια βουνά ὡς κυανόφριος ὀμίχλη φαινόμενα.

Ὁ Θεόδωρος ἐθεώρει μὲ κεχηνὸς στόμα τὸν Ὀδυσσεῖα διηγούμενον.

— Τῶρα, Θεοδωράκη, εἶπεν ὁ Σταῦρος, διακά-

11. Ἐπιτροπὴ λῶχνος μικρότερος τῆς αὐτῆς κατασκευῆς μήκος 0,175, πλάτος 0,055, ἔλασι δὲ 7/16.

12. Πρόχους· ὕψος 0,35· διαμέτρ. 0,1· πάχος 0,001· ἔλασι δὲ 3 43/64· ἡ ὕψι· ἡ δὲ πάντων τῶν σπητιῶν ὅλη, περιλαμβανομένων καὶ τινων συντριμμάτων ἑλκόντων 1 11/64, εἶναι λίτρη λιψ. 40 15/64.

Ἐπροσέταξεν δὲ ἀπαντα ταῦτα ἐν τῇ ἐν Βουκουρεστίῳ τοῦ ἀγ. Σαβῆα μουσειῷ.

φας τὴν διήγησιν τοῦ Ὀδυσσεύος, θὰ γίνῃς φιλόσοφος καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ἐπιθυμήσῃς νὰ γείνης καὶ μιλῶρδος, διότι καθὼς ἀνοίξῃς τὸ στόμα καὶ γέσκεις, ποῖος ἤξεύρει ἂν δὲν σὲ φωτίσῃ ἡ παλαβομάρα σου νὰ ὑπάγῃς καμμία μέρα καὶ μοῦ κουβαλίσῃς εἰς τὸ κονάκι κάνα ἀπὸ τὰ λιθάρια τῆς Καστρίτζας. Ἀκουρασθῆτε (ἀκροασθῆτε) νὰ σὰς εἰπῶ καὶ ἐγὼ μία ἱστορία. Μία ἡμέρα, εἶναι τώρα δύο χρόνοι σωστοί, ἤμουν εἰς τὸ χωρίον Δραμιταῦς· ἐκεῖ βλέπω κάτω ἔς τὴν λάκκα ἕνα φράγκο καὶ ἐκοπάνιζε μ' ἕνα σίδερο τὰ λιθάρια.—Τί κάμνει ὁ φράγκος ἐκεῖ; ἐρώτησα τοὺς χωριάτας.—Δὲν τὸν βλέπεις τί κάμνει; σπᾶ τὰ σκαλιὰ τοῦ Θεάτρου, ὅπως τὸ λέγουν οἱ δασκάλοι.—Ἐτρέξ' ἀμέσως κάτω νὰ ἰδῶ ὁ φράγκος μήτε μ' ἐτήραξε, μόνον ἐξοκολουθοῦσε κτυπῶν μὲ τὸ σφυρὶ ἕνα σκαλί, ὅσον ὅπου ἐκοψεν ἕνα κομμάτι καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ δισάκι ὅπου εἶχεν ἐπάνω εἰς τὸ ἄλογό του.

— Τί θὰ τὴν κάμῃς τὴν πέτρα; τὸν ἠρώτησα.

— Τὴν θέλω, μ' ἀπεκρίθη, εἶναι ἀρχαία, ἀντίκα.

Ἰπόθεσε τί γέλοια ἔκαμα μὲ τὸν παλαβὸ τὸν φράγκο.

— Ἐγὼ νὰ σοῦ δείξω, τὸν εἶπα, ἀκόμη πλὴν παλαιὰ ἀντίκα ἀπ' αὐτήν. Καὶ τὸν ἔδειξα τὸν βράχον ὅπου ἦτον ἀντικρὺ μας.

— Ναί, τὸν βλέπω, ἀλήθεια, μ' ἀπεκρίθη, ἀλλ' ὁ βράχος δὲν ἔλαβε ποτὲ τὸν τύπον τῆς τέχνης· εἶσαι ἀνόητος.

Μοῦ ἤλθε νὰ τοῦ καθίσω τὸ καπέλλο μὲς' τὰ μάτια του, ἀλλ' ἐφοβήθηκα μὴ πάγῃ καὶ κλαυθῇ εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ εὗρω τὸ διάβολό μου· ἐκατάπια σὰν χάπι τὴν ὄβριν, πλὴν ἠθέλησα κἂν νὰ μάθω τί πρᾶγμα ἦτον αὐτὸ τὸ παλαιὸν κτίριον.

— Δὲν μὲ λέγεις, Μουσιού, τί εἶναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐδῶ ἦτον ἡ πόλις Πασσαρῶν, μ' ἀπεκρίθη, ρίψας συγχρόνως βλέμμα περιφρονήσεως ἐπάνω μου· παρὰ τὸ θέατρον τοῦτο, ὑπῆρχεν ἡ ναὸς τοῦ Ἀρείου Διός, ὃν οἱ φιλοπόλεμοι Μολοσσοὶ ἐτίμων τὰ μέγιστα· ἐν αὐτῷ, μετὰ τινὰς ἐξίλασμοὺς καὶ θυσίας, ὠρκίζοντο οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἰππειρωτῶν πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς βασιλεῖς των, οὗτοι δὲ νὰ φυλάξωσιν ἀναλλοιώτους τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην ἤρχοντο ἅπαντες εἰς τὸ θέατρον τοῦτο, ἐνθα διὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ σαλπίγγων ἔστεφον τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν. Δὲν τὰ ἤξεύρεις σὺ αὐτά; ἐπρόσθεσεν ὄχι μὲ τόσον εὐγενῆ τρόπον ὁ φράγκος.

— Καὶ ποῦ νὰ τὰ ἤξεύρω; ἀπεκρίθη, ἐγὼ δὲν ἔμαθα γράμματα· ἄλλο πλὴν τὸ ἐπάγγελμα τῶν ὀπλων δὲν γνωρίζω.

— Δυστυχεῖς ἄνθρωποι! εἶπε, ποῦ σὰς κατήντησεν ἡ δουλεία!

— Καὶ δὲν μὲ λέγεις τί σὲ χρησιμεύει, τὸν ἠρώτησα, τὸ λιθάρι;

Ἀντὶ νὰ μὲ ἀποκριθῇ ὁ καλὸς σου φράγκος, ἀνέβη εἰς τὸ ἄλογόν του, τὸ ἐκέντησε καὶ ἐχάθη ἀπ' ἐμπρὸς μου.

— Σὲ ἠκούσαμεν, Σταῦρε, μὲ ὑπομονήν, εἶπεν ὁ Θεόδωρος, ἄφες τώρα καὶ σὺ νὰ τελειώσῃ ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν ὁμιλίαν του.

— Ἄς λέγῃ ὡς αὔριον, ἀπεκρίθη ὁ Σταῦρος στραφεὶς πρὸς τὴν λίανην.

— Ὁ μιλῶρδος τέλος πάντων ἀνέβη, ἐπανελάθεν ὁ Ὀδυσσεὺς, μ' ἐπλησίασε, μ' ἐκθάραξεν ἀσκαρδαμυκτί, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐνέφαινον μελαγχολίαν καὶ συμπάθειαν.

— Πόσον ἐτῶν εἶσαι; μ' ἐρώτησεν.

— Εἰκοσιοκτώ, τὸν ἀπεκρίθη.

— Εἶσαι ὠκύπους;

— Δὲν τὸν ἀπεκρίθη, διότι δὲν ἐνόησα τὴν λέξιν· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀπορίας τοῦ βλέμματός μου, ἐνόησεν ὅτι δὲν τὸν ἐκατάλαβα.

— Ἐχεις ταχεῖς τοὺς πόδας; μὲ εἶπε τότε.

— Ὁ Θεός, τὸν ἀπήντησα, ἐχάρισεν αὐτὸ τὸ προτέρημα εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ καταφεύγουν εἰς τὰ ὄρη καὶ νὰ ζοῦν ἐκεῖ ὡς ἀγρια θηρία, ἀποφεύγοντες τοὺς ὄνυχας τῶν βαρβάρων τυράννων των.

— Ἄπειρα ἔθνη, μὲ ἀπήντησεν ὁ λόρδος, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνέβλυσεν ἐν δάκρυ, ἄπειρα ἔθνη ἐπάτησαν τὴν ἱερὰν ταύτην γῆν, ἀλλ' ἅπαντα διήλθον καταστραφέντα. Ἐδῶ ἐγεννήθησαν οἱ Θεοί, οἱ Ἥρωες καὶ αἱ Μοῦσαι· ὁ οὐρανός της εἶναι σμαράγδινος, ὁ ἥλιος χύνει χειμάρρους φωτὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της, καὶ οἱ ζέφυροι τὴν ὀρσιζοῦσιν, ἐνῶ τὴν γῆν ἡμῶν καλύπτει παχεῖα ὀμίχλη καὶ γνόφος· ἡ Ἑλλάς εἶναι ἡ γῆ τῆς περινοίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ὡ φίλε μου! εἰς τὸ πρόσωπόν σου ἐπεκάθησεν ἡ ἑλληνικὴ ὠραιότης, πλήρης χάριτος ἀκατανόητου. Ὡ Ἑλλάς! πόσον σὲ ἠγάπησα! ὦ γῆ κάλλους, χαρίτων καὶ τερπνότητος! ὦ . . . Καὶ νῆα δάκρυα ἐρρέυσαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

— Πῶς ὀνομάζῃσαι; ἐξηκολούθησεν ὁ λόρδος μετὰ μικρὰν σιγὴν.

— Ὀδυσσεὺς, ἀπεκρίθη.

— Ὀδυσσεὺς! ἀνέκραξεν ἐνθουσιωδῶς, Ὀδυσσεὺς! καὶ ᾄρατο ν' ἀπαγγέλλῃ μεγαλοφώνως εἰς γλώσσαν ἑλληνικὴν ἀλλ' ἀκατανόητον εἰς ἐμέ· τίποτε ἄλλο δὲν μ' ἐμείνεν εἰς τὴν μνήμην εἰμὴ αἱ λέξεις παλόμεναι Ὀδυσσεύς.

— Ὡ φίλε μου Ὀδυσσεῦ, εἶπεν ὁ Θεόδωρος, πόσον πνεῦμα ἔχεις, πόσας χάριτας! τρέχεις ὡς νὰ ἔγῃς πτερά εἰς τοὺς πόδας, λαλεῖς ὡς ῥήτορας, ἔχεις μνημονικὸν μέγα, ἀνδρίαν, τίποτε δὲν σὲ λείπει.

— Ἄφες αὐτὰ, Θεοδωράκη, καὶ ἀκουσε. Ὁ λόρδος μ' ἐνθουσίασε καὶ ἐμέ, διότι ὅταν τὸν ἐβλεπα νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος μὲ δάκρυα, μ' ἐφαίνετο ἄγγελος πρόδρομος τῆς ἐλευθερίας μας· ἐκτοτε ἐγένισεν ἡ καρδιά μου ἐλπίδα καὶ θάρρος, ὅτι θὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς βασιλείον.

— Ἐξακολούθησε νὰ ζῆς, Ὀδυσσεῦ.

— Μὲ συμφωνίαν ὅμως νὰ μὴ μὲ διακόπτῃς.

— Πόσον ὠραία ὁμιλεῖτε τὴν γλώσσάν μας! εἶπα εἰς τὸν λόρδον.

— Εσπούδασα, με ἀπεκρίθη, τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Σκωτίας, καὶ μισσιονάριός τις μ' ἐδίδαξε καὶ τὴν νέαν, τὴν ἑποῖαν ἔμαθα εὐκόλως βοηθούμενος ἀπὸ τὴν παλαιὰν, μὴ εὐρῶν κάμμιαν μακρυνὴν ἀπόστασιν τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἐπειτα ἔλθων εἰς τὰς Ἀθήνας, διέμεινα ἐκεῖ ἓν ἔτος νὰ γυμνασθῶ καλλήτερα.

— Πρὶν προχωρήσωμεν, εἶπα, θὰ σὰς παρακαλέσω καὶ ἐγὼ νὰ μὲ εἰπῆτε τὸ ὄνομά σας.

— Εὐχαρίστως, μ' ἀπεκρίθη ὀνομάζομαι λόρδος Βάϊρων. Καὶ συγχρόνως ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ κόλπου του χαρτοφυλάκιον μ' ἐνεχείρισε μικρὸν γραμματίον, καὶ εἶπεν· Ἴδου νὰ τὸ κρατῆς καὶ ἐγγράφως πρὸς ἐνθύμησιν.

— Ἀλλ' ἐγὼ, τὸν ἀπεκρίθη, δὲν γνωρίζω τὰ ἀγγλικά, πῶς θὰ τὸ ἀναγνώσω;

— ἔχεις δίκαιον, καὶ διὰ μολυβδοκοινδύλου ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου μέρους καὶ ἑλληνικά τὸ ὄνομά του.

— Σὰς εὐχαριστῶ κατὰ πολλὰ, μιλῶρδε.

— Ἴσως μίαν ἡμέραν ἐνταμωθῶμεν εἰς καλλήτερον μέρος, ἐπανέλαθε, τώρα ἄς προχωρήσωμεν.

Ἀπέναντί μας ὑπῆρχε τεῖχος τέσσαρας περίπου πήχεις ὑψηλόν, ἐκ μεγίστων λίθων, ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ βορείου ἄκρου τοῦ βουνοῦ, τὸ ὅποιον εἶναι κατάκρημνον, φραττόμενον ὑπὸ βράχου γιγαντώδους, κεκομμένου ὡς τεῖχος φρουρίου. Ἐκεῖ ἔνθα ἰστάμεθα καὶ ἔνθα ἤρχετο τὸ τεῖχος, ὑπῆρχε θύρα μεγίστη ἀνευ ἀνωφλίου, ἡ δὲ θύρα αὕτη εἶναι τὸ τέρμα τοῦ τεύχους ἀπολήγοντες πρὸς μεσημβρίαν. Πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς θύρας ὑπάρχει μικρὸν ἐπίπεδον ἐπὶ βράχου κεκομμένου καὶ τούτου καθέτως, ὡστε καθίσταται ἀδύνατος ἐκεῖθεν ἡ ἀνοδος.

Ὁ λόρδος ἐστάθη ἱκανὴν ὥραν ἐνταῦθα περιεργαζόμενος τὰ περίξ, ὥστε ἔλαβα εὐκαιρίαν νὰ τὸν ἐρωτήσω, τί ἄρα εἶναι τὸ τεῖχος τοῦτο, τὸ ἐκ τοιούτων παμμεγίστων καὶ ἀκανανίστων λίθων συγκείμενον.

— Εἶναι, ἀπεκρίθη, τὸ πρῶτον περίφραγμα τῆς πόλεως, ἧτις κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ. Τὰ τοιαῦτα τεῖχη ὀνομάζονται κυκλώπεια, ὅχι διότι τὰ ἔκτισαν οἱ μυθολογούμενοι Κύκλωπες, ἀλλὰ διότι εἶναι ἔργα τῆς πλέον ἀρχαιοτέρας ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Ἑλλήνων, τὴν ὅποιαν παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας, καὶ ἀκολούθως ἐκάνονισαν διὰ τῆς ἐπιστήμης, καὶ διὰ τῆς εὐφυίας των κατέστησαν θαυμασίαν ὑπὸ ῥυθμοὺς πλήρεις κάλλους ἀρμονίας καὶ χάριτος.

Προχωρήσαντες ὀλίγον εἰσῆλθομεν εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ὁδόν, ἡ μᾶλλον μονοπάτιον, βαδίζοντες παραλλήλως πρὸς τὰ ἔλη. Ἐκ διαλειμμάτων εἰς θέσεις βρατὰς ἀπηντῶμεν ἐρείπια τεύχων ὡσαύτως κυλωπέων. Πλησιάζαντες εἰς τὴν μονὴν διήλθομεν διὰ δάσους δρυῶν, περικυκλουσῶν ἅπασαν τὴν θέσιν ἐκείνην, μέχρι τῶν ἑλῶν τῆς λίμνης. Ὁ Ἠγούμενος μᾶς ὑπεδέχθη πρὸ τῆς θύρας τῆς Μονῆς, μᾶς προσέφερε ῥακὴν καὶ σῦκα ξηρά, καὶ μᾶς προσεκά-

λεσε ν' ἀναβῶμεν εἰς τὰ κελλία· ὁ λόρδος ὁμοίως εὐχαριστήθη νὰ καθῆται εἰς τὴν αὐλήν, καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν, περιήλθε περιεργαζόμενος λεπτομερῶς ὅλα τὰ μέρη ὡς καὶ αὐτὸν τὸν μικρὸν ναόν, ἀρχιτεκτονικῆς μὲν βυζαντινῆς ἀλλ' ἀσημάντου. Ἐξελθόντες ἐκ τῆς μονῆς ἀνῆλθομεν εἰς τὴν πόλιν διὰ μονοπατίου ὀμαλοῦ, ἀλλ' ἀνωφεροῦς ὑπὸ πλείστον ἐλιγμῶν χαρᾶσσομένου· ἀναβάντες εὐρέθημεν ἐντὸς ὀροπεδίου ἢ μᾶλλον ἐπιπέδου, κατέχοντος ἅπασαν τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, πλήρους ἐρείπιων· τὸ τεῖχος συνείχετο, ἀλλὰ κατεφθαρμένον πανταχόθεν, ὥστε μόλις εἰς μέρη τινὰ εἶχεν ὕψος δύο πήχεων. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ἠγείροντο δύο πύργοι ἐρειπωμένοι ἐν μέρει, ἐν μέρει δὲ ἰστάμενοι ἀκέραιοι, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὑπῆρχεν ἀστεγὸς πύλη, δι' ἧς ἀνῆρχοντο, ὡς μ' ἔλεγεν ὁ λόρδος, ἐκ τῆς ἀνατολικῆς πεδιάδος ἐγκαρσίως οἱ ποτὲ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης. Μίαν ἄλλην θύραν ἀπηντήσαμεν πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον μέρος, ἀλλ' ἐξ ὀλοκλήρου ἐρειπωμένην. Ὁ λόρδος περιήλθε σιωπηλῶς τὰ ἐρείπια, καὶ μετὰ μεγίστης λεπτομεροῦς παρατηρήσεως τὸ τεῖχος· εἶτα ἔλθων ἀνέβη ἐπὶ τινων ἐρείπιων, ὧν οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐκ λίθου τετραγώνου πελεκημένου.— Ἐδῶ ἦσαν, μὲ εἶπε, πάλαι τὰ θεμῶσια καταστήματα.— Καὶ ἐξαγαγὼν βιβλίον ἐκ τοῦ κόλπου του ἤρχισε νὰ ἀναγινώσκη. Μ' ἐφάνη δὲ ὡς νὰ ἐξώρμιζε τὰ ἐμφωλεύοντα ἐν τοῖς ἐρείπιοις τούτοις πνεύματα. Ἐνῶ ὁ λόρδος ἀνεγίνωσκεν, ἐγὼ δὲν ἐχόρταινα τὴν θαυμάσιον θέαμα τὸ ὅποιον ἐξετυλίσσετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς παρίστατο ὡς προμαχὸν τῆς Ἠπειρώτης ὁ Πίνδος, πρὸς μεσημβρίαν τὰ ὄρη τῆς Θεσπρωτίας, ἐφ' ὧν ἔκειτο πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν τὸ καλλιγύναικον καὶ ὑπερήφανον Σούλιον, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τούτων ἡ κτηνοτρόφος τῆς Μολοσσίας χώρα, καὶ πρὸς τὴν δύσιν, ἡ ἐγγελοτρόφος λίμνη καὶ τὰ Ἰωάννινα εἰς σχῆμα δικεφάλου ἀετοῦ, ἐτοίμου ν' ἀνατείνῃ τὰς πτέρυγὰς του καὶ νὰ ὑψωθῇ εἰς τὰ αἰθέρια ὕψη, εἰς δὲ τὸ βάθος τῆς ἀπεράντου κοιλάδος τὰ ὄρη τῆς Χαονίας, ὡς ὀμίγη κατάπυκνος. Ἡ ἀμίμητος αὕτη σκηνογραφία μ' ἐπροξένησε τοιαύτην γλυκεῖαν ἔκστασιν, ὥστε μόνη ἡ φωνὴ τοῦ καλοῦ μου λόρδου ἐδυνήθη νὰ μ' ἐξυπνίσῃ.

— Βλέπεις, Ὀδυσσεῦ, τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο θέαμα; τίς ὁ δυνάμενος ν' ἀντεῖπῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τὸ προτέρημα τῆς αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ; Τί ὠραία θέσις! Οἱ κτίτορες τῆς πόλεως ταύτης ἵνα μὴ ἐγκαταλίψωσι τὴν εὐφορον καὶ καθ' ὅλα πλουτοῦσαν ταύτην γῆν, ἀλλὰ φυσικῶς νοσώδη διὰ τὰ περίξ αὐτῆς ἔλη, ἐξελέξαντο τὴν θέσιν ταύτην, ἐφ' ἧς ὠκοδόμησαν τὴν πόλιν των, ἵνα πνέωσι καθαρὸν ἀέρα, τερπόμενοι ἀπὸ τοιαύτην μεγαλοπρεπῆ θέαν, καὶ ὑπάρχοντες ἐν ὀχυρῷ τόπῳ, ἐναντίον ἐπιδρομῆς ἐχθρικῆς, ἔχοντες τὴν κατάδασιν καὶ ἀνάδασιν ὀμαλήν καὶ εὐκόλῳ πρὸς μετακόμισιν καὶ τῶν βαρυτάτων πραγμάτων, καθὼς βλέπεις τὴν μεταξὺ τῶν δύο πύργων θύραν.

— Ποῖς πόλις ἀρά γε ἦτον αὐτή; τὸν ἠρώτησα.

— Ἡ Δωδώνη, φίλε μου, ἀπεκρίθη, πόλις ἀρχαιοπάτη, ὡς ἀναφέρουσι πολλοὶ συγγραφεῖς Ἕλληνας, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος· τὰ δὲ κυκλώπεια τείχη τῆς μαρτυροῦσιν ὅτι ἦτο πόλις προομηρικῆ. Ἐνταῦθα ὑπῆρχε τὸ Μαντεῖον τοῦ Δωδωναίου Διός, τὸ ἀρχαιότερον ὅλων τῶν μαντείων. Ἰδοὺ ἡ Μολοσσία χώρα περὶ ἡμᾶς, ἧτις ἐκεῖτε, κατὰ τὸν Πίνδαρον, Ἀπολλοδώρον, Στράβωνα καὶ Στέφανον Βιζάντιον, πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἠπείρου. Τὴν γῆν ταύτην κατώκησαν πρῶτοι οἱ Πυρρίδαι, ἀπόγονοι τοῦ Πυρρῶ οἰκιστοῦ τοῦ Ἀχιλλέως, ἐλθόντες μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίης μετὰ μιᾶς Μυρμιδόων ἀποικίας, καὶ ττήσαντος ἐνταῦθα τὸ βασιλείον του. ἤκουσες πρὸ ὀλίγου τὸν Ἠγούμενον καὶ τοὺς χωρικοὺς, ὅταν τοὺς ἠρώτησα τί πόλις ἀρά γε νὰ ἦτον αὐτή, ἀποκριθέντες, ὅτι ἀπὸ τοὺς γονεῖς των ἤκουον ὅτι εἶναι ἡ χώρα τοῦ Πυρρῶ, καὶ ὅτι καὶ μέχρι σήμερον οὕτω τὴν ὀνομάζουσιν οἱ περίεχωρικοί. Τινὲς θέτουσιν ἀλλαγῶς τὴν Δωδώνην, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ποικίλλ, εἰς τὴν θέσιν τὴν ἀνομαζομένην Προσκύνησις, ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν ταύτην οὔτε ἴχνος ἐρειπίου φαίνεται. Ἄν τουλάχιστον τὴν εἴθετον εἰς τὸ ἐκεῖθεν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον Γαρδικίαι, ἐνθα φαίνονται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, ἐπιθανολογεῖτο καὶ ἡ εἰκασία του.

Ἡμεῖς βοκθαύμενοι ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Στράβωνος καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς θέσεως, λαμβάνομεν τὸ θάρρος ν' ἀπορνηθῶμεν, ὅτι αὐτὴ ἐστὶν ἡ Δωδώνη πρῶτον, διότι ἐκεῖτε ἐπὶ τῆς Μολοσσίας χώρας· δεύτερον διότι ἐκεῖτε πλησίον ἑλῶν καὶ ὁ ναὸς ἐντὸς δάσους δρυῶν· τρίτον, διότι ἐκεῖτε ἐπὶ τοῦ Τομάρου. Στρέψε τὰ βλέμματά σου πανταχόθεν καὶ εἰπέ μοι, ἐάν τὸ ὄρος τοῦτο συνέχεται μὲ κανέν ἄλλο; Τὸ βλέπεις; εἶναι μεμονωμένον ἐντὸς τῆς πεδιάδος καὶ ὡς ἀληθὲς τόμαρος (κοφίδι) πάντοθεν τετραμημένον.

— Ναὶ τῷ ὄντι, ἀπεκρίθη, ὁμοιάζει τῦρον παρμύγιον ἰστάμενον ἐπὶ τῶν ποδῶν του ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος, ἔχοντα παραλλήλως τὴν λίμνην, καὶ φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων του τὴν πόλιν.

— Ὡραία καὶ εὐφυῆς, Ὀδυσσεῦ, παρομοίωσις.

— Ἐλθέ, φίλε μου Ὀδυσσεῦ, πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ ἀνατολικοῦ τείχους. Βλέπεις ἐκεῖ κάτω βράχον διὰ χειρὸς τεχνίτου κεκομμένον ὡς τοῖχον οἰκοδομῆς; τοῦτο εἶναι ἀπάδειξις, ὅτι ἀφοῦ ἐπληρώθη ἡ κορυφὴ αὐτῆ δι' οἰκοδομημάτων, πολλαπλασιασθέντες οἱ κάτοικοι, κατέβησαν εἰς τὸ κεκλιμένον αὐτὸ ὄπερ ὄρας ἐπίπεδον, καὶ ἐκτίσαν καὶ ἑτέραν πόλιν, ἔχοντες τὴν παλαιάν ὡς ἀκρόπολιν ἀπέραντον, ἀλιζόμενοι διὰ τῆς μεταξὺ τῶν δύο πύργων θύρας. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἱστορία ἀναφέρει, ὅτι ἡ Δωδώνη ἤμαζε μεγίστη καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων.

— Τώρα εὐλογῶ τοὺς πόδας μου, εἶπα εἰς τὸν λόρδον, οἵτινες ἔγειναν ἀφορμὴ νὰ ἔλθω ἐδῶ καὶ νὰ μάθω τόσα πράγματα.

— Δὲν σ' ἐννοῶ τί μὲ λέγεις, ἀπεκρίθη ὁ λόρδος, τί ἔχουσι νὰ κάμωσιν οἱ πόδες σου εἰς τὴν

διήγησιν ταύτην, ἐνῶ μόνον τὰ ὄσα εἶναι χρήσιμα;

— Τώρα τὸ μανθάνετε, τὸν ἀπήντησα. Ὅταν ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς ἐξέρχεται ἐριππος, διατάσσει τινὰς ἐξ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων νὰ προπορεύωνται. Μίαν ἡμέραν ἐπροπορευόμεν ἐγὼ ὁ τύραννος ἤθελε νὰ μὲ δοκιμάσῃ, καὶ ἐκέντησε τὸ ἄλογόν του, τὸ ὅποιον ἐτρεχεν ὅσον ἐδύνατο· ἐτρεχα καὶ ἐγὼ συγχρόνως, ἀλλ' ἐπτάθη ἀδύνατον νὰ μὲ προφθάσῃ ἢ νὰ μὲ καταπονήσῃ· ἐκτοτε δὲν μ' ἀρίνει ἡτύχη. Ὅταν θὰ σταλῇ τινὰ μακρὰν τῆς πόλεως στέλλει ἐμὲ, διὰ τοῦτο καὶ μὲ διέταξε νὰ ἔλθω μαζί σας.

Ὁ λόρδος ἐξικαρδίσθη γελῶν ὅταν ἤκουσε τὴν παράδοξον ταύτην ἐξήγησιν, καὶ ἐπειτα μὲ εἶπεν·

— Ἐξαιρετὰ λοιπὸν σὲ ὠνόμασα ὠκύποδα, καὶ ἂν ἦσο εἰς τὴν πατρίδα μου ἤθελες λάβει τὸ πρῶτον βραβεῖον ἐν τοῖς ἵπποδρομίαις.

— Καὶ πῶς, ἔκραξα, μὲ ἐκίμετε ἵππον;

— Διόλου, φίλε Ὀδυσσεῦ, ἔχομεν καὶ ἵπποδρομικὰ τῶν πεζῶν, ἢ μᾶλλον πεζοδρόμια.

Τότε ἐκάθησεν ἐπὶ ἐνὸς λίθου, καὶ ἐγραψεν ἀρκετὰς σημαίωσις ἐντὸς τοῦ χαρτοφυλακίου του.

Ἀφοῦ δὲ ἐταπειώσῃ, τῷ εἶπα·—Τώρα σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ δείξετε καὶ ποῦ ἦτον ὁ ναὸς τοῦ Δωδωναίου Διός.

— Μετ' ὀλίγον θέλω σὲ εὐχαριστήσαι, ἀπεκρίθη.

Β.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν εὐρέθημεν ἐνώπιον τῶν θυρῶν τοῦ μοναστηρίου.

— Ἰδοὺ ἡ θέσις, εἶπεν ὁ λόρδος, ἐφ' ἧς ὑπῆρχεν ὠκοδομημένος ὁ ναὸς τοῦ Δωδωναίου Διός. Ὅλην αὐτὴν τὴν περιοχὴν, ὡς καὶ τὸ ἐμβαδὸν τῆς Μονῆς κατεῖχεν ὁ σιχὸς. Ἐν τῷ μέσῳ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς καὶ πρὸ αὐτοῦ ἡ ἱερά δρυς, ἧτις βεβαίως ἀπεκόπη, καὶ σὺν αὐτῇ ἄλλαι παλλαί, ἵνα οἰκοδομηθῇ ἡ μονή. Βλέπεις κεκομμένους γύρωθεν τοὺς βράχους ἐπίτηδες πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ἐπιπέδου τούτου κατὰ τὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους· βλέπεις τὸ περίεξ ἡμῶν ἐκ δρυῶν δάσος. Τί λέγεις; ἀπὸ ἡμᾶς μέχρι τῶν ἐλῶν ὑπάρχει τεσσαράκοντα βημάτων ἀπόστασις;

— Ἐσθαιῶς, ἀπεκρίθη, ὄχι περισσότερα.

— Ἀκολουθεῖ μοι.

Καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν περιβολὴν τῆς μονῆς.

— Ἐδῶ ἐνθα σήμερον κεῖται ὁ ναὸς τοῦ προδρόμου, ἐξηκολούθησεν ὁ λόρδος, ἐκείτο ὁ τοῦ Διός, ἐν ᾧ καὶ τὸ Μαντεῖον ὑπῆρχεν. Καταστρέφοντες οἱ χριστιανοὶ τοὺς ἐθνικοὺς ναοὺς, ὠκοδόμησαν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν χριστιανικοὺς, ἀφιερῶντες αὐτοὺς εἰς ἀγίους ἔχοντας ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τοὺς τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰς Ἀθήνας μετασχημάτισαν τὸν ναὸν τοῦ Θεσείως εἰς τὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸν τοῦ Ἐλεούς, εἰς τὸν τῆς Ἐλεούσης, τὸν τοῦ Ἄρεως εἰς τὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τὸν τοῦ Διός Σωτήρος εἰς τὸν τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Οὕτω καὶ οἱ καταστρέψαντες τὸν ναὸν τοῦ Δωδωναίου Διός

βυζαντινοί, καὶ οἰκοδομήσαντες τὸν μικρὸν τοῦτον, ἀφιέρωσαν αὐτὸν εἰς τὸν Πρόδρομον, τὸν προοιωνιζόμενον τὰ μέλλοντα. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι μυστηριώδες.

— Πῶς εἶναι αἱ σχισμαὶ τοῦ ὄρους, ἐξ ὧν ἐκρέει ἀήρ καὶ ἀκούεται ἦχος καταρρέοντων ὑδάτων; ἠρώτησεν ὁ λόρδος τὸν Ἡγούμενον.

— Ὀλίγον παρέκει, ἀπεκρίθη ὁ Ἡγούμενος. Καὶ μὰς ἐδειξε διαφόρους σχισμὰς, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσήλωσε πρῶτον τὸ οὖς ὁ λόρδος, καὶ ἔπειτα αποχωρήσας μ' ἔκαμε νεῦμα νὰ πλησιάσω. ἴ! πόσον ἐξεπλάγην ἀκούσας τὸν ἦχον τῶν καταρρέοντων ὑδάτων! μ' ἐράνη, ὅτι ἰστάμην ἐπὶ ἀβύσσου, ἐχούσης κάλυμμα τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἐπάτουν οἱ πόδες ἡμῶν. Ὁ ἐκρέων θιαίως ἀήρ μὲ ἠνάγκασε ν' ἀποχωρήσω. Τὴν αὐτὴν ἀπόπειραν ἐκάμαμεν εἰς διάφορα μέρη, καὶ πανταχοῦ ὁ αὐτὸς ἦχος, καὶ ὁ ἐκρέων βίαιος ἀήρ.

— Πόθεν, εὐγενέστατε, ἠρώτησεν ὁ Ἡγούμενος, ἐγνωρίζετε τὸ περιστατικὸν τοῦτο;

— Πολλοὶ συμπατριῶταί μου περιηγήθησαν τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἔγραψαν περὶ αὐτοῦ.

— Τί ἄρά γε νὰ ἦναι ἡ βοή αὕτη; ἐπερώτησεν ὁ Ἡγούμενος, μήπως ἔχη μέσα τοῦ τοῦ ὄρος κανένα ποταμὸν;

— Ὀχι, τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι μέγιστος θόλος πημεγίστου σπηλαίου, ὁμοίος μὲ χονδρὸν φλοιὸν, ἐνθα χωνεύουσι τὰ περισσέοντα τῆς λίμνης ὕδατα, τὰ ὁποῖα καταποντιζόμενα εἰς βοθρὸν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου βαθύν, ἀνακινουσι τὸν ἀνεμον, ὅστις πιεζόμενος ἐξέρχεται θιαίως διὰ τῶν σχισμῶν· ἐδῶ πλησίον πρέπει νὰ ἦναι, πάτερ, ἡ καταβόθρα.

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Ἡγούμενος, ἐκεῖ κάτω, ὅπου φαίνεται ὁ διὰ τῶν καλαμώνων χωριζόμενος αὐλαξ, ἐκεῖθεν ἤρχετο τὸ ὕδωρ εἰς τὴν καταβόθραν.

Ὁ λόρδος μ' ἐνευσε νὰ καταβῶμεν, καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς εὐρέθημεν ἐμπροσθεν αὐτῆς, τῆς ὁποίας τὸ ἀχανές στόμα, κατέπινε μὲ πάταγον τῆς λίμνης τὰ ὕδατα.

— Βλέπεις, μὲ εἶπε ὁ λόρδος, πῶς κρᾶγματα καθίστων μυστηριώδες τὸ ὄρος τοῦτο, ἐν ἐποχῇ μάλιστα ὅτε ἡ δεισιδαιμονία κατεκυρίευε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα; Ποῖαν καταλληλοτέραν θέσιν ἐδύναντο νὰ εὐρωσιν οἱ ἀπχτεῶνες ἱερεῖς τῶν εἰδώλων πρὸς καθίδρυσιν μαντείου, ἵνα ἐκμεταλλεύσωσι τὴν μωρίαν τοῦ πλήθους; Τὸ δάσος τῶν δρυῶν, τὸ μυστηριώδες ὄρος, ἡ ἀπόψις τῆς λίμνης καὶ τῶν πέριξ πεδιάδων, ὁ ἐκτεταμένος ὄριζων, ἡ προσέγγισις μιᾶς ἐπισήμου πόλεως, ὅλα ταῦτα ἐχυρήθουν ἄπειρα μέσα πρὸς ἀγυρτίαν. Ἰερεῖά τις ἐλθοῦσα ἐξ Αἰγύπτου, ἐνθα ἡ ἱεροκρατία ἐδέσποζε, λευκὰ ἐνδεδυμένη, κατὰ τὴν ἱερατικὴν τάξιν τῆς πατρίδος τῆς, ἔδωκεν ἀρορμὴν εἰς τοὺς λαοὺς νὰ μυθολογήσωσιν, ὅτι λευκὴ περιστερὰ ἐλθοῦσα ἐξ Αἰγύπτου ἐνεφώλευσεν εἰς τὸ Μαντεῖον, αἰνιττόμενοι τὴν τε ἀγνότητα αὐτῆς ὡς παρθένου, καὶ τὸ τῆς ἐνδυμασίας λευκόν.

Διελθόντες διὰ τοῦ δάσους τῶν δρυῶν ἀνέβημεν εἰς τὴν μονὴν ἵνα προγευματίσῃ ὁ λόρδος· ὁ καλὸς μὰς Ἡγούμενος τῷ εἶχεν ἑτοιμάσει ἐξαιρετὸν πρᾶγευμα.

— Ἀδελφὲ Ὀδυσσεῦ, εἶπεν ὁ Σταῦρος, καὶ κόφρα ἂν ἦτον ἡ κεραλή σου, πάλιν δὲν ἤθελε χωρίσει ὅσα μὰς εἶπες· πῶς διάβολο τὰ ἐνθυμῆσαι καὶ τὰ διηγεῖσαι ὡς δάσκαλος! Ἐγώ, ἀπ' ὅσα μὰς εἶπες, ἂν μὲ εἶπῃ κανεὶς νὰ τοῦ τὰ εἰπῶ, μήτε μισὸ δὲν θὰ ἐνθυμηθῶ.

— Ἐχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς. Ὅταν ὁ λόρδος ἐκάθησε νὰ προγευθῇ ἐπροσκάλεσε καὶ ἐμὲ νὰ συμπάγωμεν· ἐγὼ ὁμῶς τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ συγχωρήσῃ καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ κάμω κᾶτι τι πολὺ ἀναγκαῖον. Ἀνέβην λοιπὸν εἰς τὰ κελλία, τῶρα τὸν διάκονον Ἀγάπιον, μαθητὴν τοῦ Ψαλίδα, καὶ μὲ τὰ ἔγραψεν ὅλα εἰς δυο κόλλας χαρτί, βοηθῆσας αὐτὸν διὰ τοῦ μνημονικοῦ μου.

— Ἔτσι δὲ πὲ, ἀνέκραξεν ὁ Σταῦρος γελῶν, ἀλλέως ἐσοῦσαι γιὰ δάσκαλος!

— Ἄς τελειώσωμεν, εἶπεν ὁ Θεόδωρος, πλησιάζει νὰ νυκτώσῃ.

— Ἐτελειώσωμεν, ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀφοῦ ἐξῆλθομεν τῆς Μονῆς, ὁ λόρδος μ' ἐδειξεν ἐν τεμαχίον τείχους παλαιοῦ πρὸς τὴν δυτικοθόρσιον πλευρᾶν. Ἰδοῦ, μὲ εἶπε, μέρος τοῦ σπηλοῦ τοῦ ναοῦ σωθὲν εἰς μαρτυρίαν. Εἰσαλθόντες εἰς τὸ πλοιάριον ἐξεσπάθωσα τὸ χαρτί μου καὶ τὸ ἀνεγίνωσκῃ.

— Τί ἀναγινώσκεις; ἠρώτησεν ὁ λόρδος.

— Ἐβάλα τὸν διάκονον τῆς μονῆς καὶ μ' ἔγραψεν ὅσα μὲ εἶπετε, διὰ νὰ μὴν τὰ λησμονήσῃ.

Ὁ λόρδος μὲ παρεκάλεσε καὶ τ' ἀνέγνωτα μεγαλοφώνως· ἡ χαρὰ τοῦ ὑπῆρξεν ἀκράτητος.

— Λάβε, μὲ εἶπε διὰ νὰ μ' ἐνθυμῆσαι. — Καὶ μ' ἐνεχείρισε χρυσοῦν ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον ἔφερε κάτωθεν τοῦ ἐπενδύτου του.

Ἰδοῦ ἐτελείωσα.

— Σὲ εὐχαριστῶ, Ὀδυσσεῦ, τῷ εἶπεν ὁ Θεόδωρος, μὲ διασκέδασες μὲ τὴν ὡραίαν διήγησίν σου, καὶ μ' ἐσπῆκωτες ἕνα μέγα βᾶρος, τὸ ὁποῖον κάθεται εἰς τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τὸ πρῶτ. Ἡ ἡμέρα μ' ἐράνη χρόνος, καὶ ἂν ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου ἤθελα κρούσει τὸν ἥλιον ἀπὸ τὸ μεσημέριον.

— Διατί τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ Ὀδυσσεύς.

— Διότι ἔχω νὰ ἐκπληρώσω ἕν χρέος ἱερόν.

— Τίς ἤξυρει τί παλαβομάραις ἐβάλες εἰς τὸν νοῦν σου νὰ κάμῃς! εἶπεν ὁ Σταῦρος.

— Βρὲ ἀδελφὲ Σταῦρε, ἐσοῦ εἶσαι ἕνας παράξενος ἄνθρωπος. Ὅ,τι καὶ ἂν κάμω θὰ τὸ ἐπικρίνης. τί διάβολο! δὲν κάμνω καὶ καλόν;

— Προχθὲς σοῦ ἦλθε εἰς τὸν μυαλὸ νὰ δειρῆς τὸν Ἀράπη τοῦ Βελῆ-Πασᾶ.

— Καὶ διατί νὰ μὴν τὸν δειρῶ, ὅσαν βλασφημᾷ τὴν πίστιν μου τὸ ψωρόσκυλον;

Ὁ Σταῦρος ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐξεκαρδίαθη γελῶν, ἔπειτα τὸν ἐφίλησεν εἰς τὰ μέτωπον.

— Τώρα, Σταῦρε, θὰ μὰς εἶπῃ ὁ Θεοδώρακις τί ἔχει νὰ κάμῃ ἀπόψε, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς.

— Και διατί ὄχι; ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος. Ὅταν καταφρονῆται ἡ τιμὴ τῶν χριστιανῶν καὶ ὑβρίζεται ἡ πίστις μας δὲν πρέπει ν' ἀδιαφοροῦμεν.

Ὁ Σταῦρος ἦτον θρησκός, ὥστε ἡ ὀμιλία τοῦ ἀδελφοῦ του τῷ ἐκέντησε τὴν περιέργειαν.

— Λέγε, Θεοδωράκη μου, εἶπέ μου, ἀδελφοῦλι μου, τί τρέχει;

— Τί τρέχει; ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος, τί τρέχει; Ἀκούσατε νὰ μάθετε. Σήμερον τὸ πρωτὸ ἐκλήθημιν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ γασναντάρη καὶ τὸν ἐπρόσμενα νὰ τὸν εἰπῶ μίαν παραγγελίαν τοῦ Βελῆ Πασᾶ, διότι δὲν ἦτον ἐκεῖ. ἤξεύρετε ὅτι τὸ δωμάτιόν του εἶναι ἰσόγειον ἐκαθήμεν πλησίον τοῦ παραθύρου, ἤκουα ὀμιλίαν ἐξώθεν εἰς τὴν αὐλήν, καὶ ἀπὸ τὴν φωνὴν ἐγνώρισα ὅτι ἦτον ὁ Σιλιχτάρ-Πόδας, ὅστις ἔλεγεν εἰς τὸν ἀδελφόν του. — Πάλιν καινούριο μούτρο θὰ μᾶς φέρῃ ὁ Βεζύρης εἰς τὸ χαρέμι, κοντεύει νὰ τὸ κάμῃ ῥωμαϊκόν. Σήμερον ἐκράξε τοὺς δύο δημίους του τὸν Χούσα Πριμέτη καὶ τὸν Μούστο Γιάρα καὶ τοὺς παρήγγειλε νὰ πάρουν τὴν μικρὰν λέμβον καὶ μόνοι των κωπηλατοῦντες ν' ἀπεράσουν ἀντικρυ εἰς τὸν Πόρον, καὶ ἀφίνοντές τὴν ἐκεῖ εἰς τὴν φύλαξιν τοῦ ξενοδόχου, νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ χωρίον Γότσιστα, ν' ἀρπάξουν τὴν θυγατέρα τοῦ Νάσου Τέγου, νὰ τὴν φέρουν εἰς τὸν Πόρον εἰς τὰς τρεῖς τῆς νυκτός, καὶ ἐκεῖθεν νὰ τὴν ἐμβάσσουν εἰς τὴν λέμβον καὶ νὰ τὴν φέρουν εἰς τὸ Σεράγι ἀπὸ τὴν θύραν τῆς λίμνης. Βλέπετε, δὲν ἐμπιστεύεται νὰ στείλῃ Τούρκον διότι ἤξεύρει τὴν κατακραυγὴν ἢ ὅποια γίνεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐξ αἰτίας ὅπου ἐγέμισε τὸ χαρέμι ἀπὸ χριστιανὰς καὶ καταφρονεῖ τὰς Τούρκας χριστιανούς δὲν στέλλει διότι φοβεῖται.

— Καὶ πῶς διάβολο τὰ ἔμαθες; εἶπεν ὁ ἀδελφός του.

— Ἦμην ὀπισθεν τοῦ παραπετάσματος τῆς θύρας, καὶ ὅταν τὰ ἤκουσα ἐφυγα σάν ξαφνισμένα λάφι.

— Ὡ τὸν δυστυχῆ πατέρα της! εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, ποῦ εἰ τανάθεμα τὴν ἔμαθεν ὁ ἀντίχριστος! αὐτὴ ὀνομάζεται Δέσπω· τὴν ἴδα μίαν φορὰν διαβαίνων ἀπὸ τὸ χωρίον της· εἶναι ἡ ὠραιότερα κόρη τῆς Ἠπίρου.

— Καὶ τί ἡλικίαν ἔχει; ἠρώτησεν ὁ Σταῦρος.

— Πρέπει νὰ ἦναι δέκα ὀκτώ, ἕως δέκαεννέα ἐτῶν. — Ὁ Σταῦρος ἤρχησε νὰ ζύῃ τὸ μέτωπόν του, εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸν Θεόδωρον εἶπε·

— Τί λοιπὸν θὰ κάμῃς, Θεοδωράκη;

— Ὅλα τὰ ἔχω ἔτοιμα· ἀπόψε τὴν ἀρπάξω ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν κατηραμένων δημίων.

— Ἐπειτα...; αὐτοὶ θὰ σὲ μαρτυρήσουν.

— Καὶ μήπως εἶμαι τρελός νὰ τοὺς ἀφῆσω νὰ μὲ μαρτυρήσουν.

— Ἀμμή οἱ σύντροφοί σου ποῖοι εἶναι;

— Οἱ κωπηλάται οἱ ἴδιοι· μὴ μ' ἐρωτᾶτε περισσότερον, τὰ πάντα ἔχω ἔτοιμα.

— Καὶ δὲν φοβεῖσαι μὴ σὲ μαρτυρήσουν καὶ αὐτοί;

— Τότε θὰ κρεμασθῶμεν μαζί, διότι καὶ αὐτοὶ θὰ γείνουν συναίτιοι.

— Καὶ ἐγὼ θὰ ἔλθω μαζί σου, εἶπεν ὁ Σταῦρος.

— Καὶ ἐγὼ, ἐπρόσθετεν ὁ Ὀδυσσεύς.

K. ΡΑΜΦΟΣ.

(*Ἐπιτελεῖ τὸ τέλος.)

ΑΡΣΑΚΕΙΟΝ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ.

Τὸ 1835 ἔτος ὁ Ἰωάννης Κοκκῶνης, ἔφορος ὢν τῶν κατὰ τὰς Κυκλάδας ἀρχαιοτήτων, ἔλεγε πρὸς τὸν γράφορτα τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις, συγχρότως τότε διοικοῦντα τὸν τομὸν ἐκεῖνον, ὅτι ἐάν ποτε μετακαλεσθῆ εἰς Ἀθήνας, κατὰ τοῦν ἔχει ν' ἀφιερῶθῃ ὅλος εἰς ἀνιδρύσειν παρθεναγωγείου, στοιχείου, ὡς ἔλεγεν, ἀναποφεύκτου εἰς τὴν ὀρθὴν κατάρτισιν πάσης κοινωρίας συγχροτουμένης ἐκ πολιτῶν ἐλευθέρων.

Πρὸ τῆς παρελεύσεως ἐνὸς ἔτους ὁ Ἰωάννης Κοκκῶνης μετεκαλέσθη εἰς Ἀθήνας· μετακαλεσθέντες δὲ καὶ ἡμεῖς μετὰ μικρόν, ἐβρομεν αὐτὸν ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τῆς εὐδωσίας τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Χάρις δὲ εἰς τοὺς ἀτρέτους αὐτοῦ ἀγῶνας ὁ σκοπὸς εὐδωθή, καὶ πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν τὸ Παρθεναγωγεῖον τῆς Φιλικπαίδευτικῆς ἐταιρίας, διασπείρει παιδείαν καὶ γῶτα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἀκμάζει ἡμέρῃ τῇ ἡμέρῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν μάλιστα τῆς Μεγαλειοτάτης Βασιλείου καὶ διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς συνδρομῆς τοῦ οἰκοδομήσαντος τὸ κατὰστημα Ἀποστόλου Ἀρσάκη, καὶ ἐπαγγέλλεται καρποὺς ἀφθονωτέρους καὶ μᾶλλον θαλερούς.

Σήμερον, ὅτε ἀποκαταστάσῃ τῆς τε πολιτείας καὶ τῆς κοινωρίας, ὅτε οἰκοδομήσαντες τὴν καλὴν καὶ ὑμῶσαντες τὸν ἄρτον ἡμῶν, θυνάμεθα νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν καὶ εἰς ἄλλα, δὲν ἐννοοῦμεν ὅποσοι κόποι καὶ ὑποταί θυσιαι ἀπητοῦντο πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν εἰς ἴδρυσιν τοιοῦτου καταστήματος. Πάντες ἀντιξαιρέτως ἡμεῖς τότε ἐνδοεῖς, ἢ μᾶλλον πάντες ἐστερούμεθα τοῦ δαιουσίου· ἡ νεοσύστατος ἐξουσία εἶχε νὰ θεραπεύσῃ μνηρίας ἄλλας ἀνάγκας μᾶλλον κατεπειγουσάς, καὶ διὰ τὰ ἦθη καὶ τὰς ιδέας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐνὰριθμοι ἦσαν οἱ συναινούντες εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου.

Καὶ ὅμως ὁ Ἰωάννης Κοκκῶνης κατενίκησε διὰ καρτερίας πάσας ταύτας καὶ ἄλλας δυσκολίας, καὶ ἐπὶ τέλους συνήγαγεν ἡμᾶς καὶ μικρόν τινα κορασίον ἀριθμὸν εἰς στενὸν καὶ πενυχρὸν κατώγειον, ὅπου ὁ μὲν ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ ταῦτα, ὁ δὲ ἀρχιμανδρῆτης Μισαῆλ κατέδειξε πρὸς τοὺς δακρύοντας ἀπροσάτας δι' ὀμιλίας παραινετικῆς τὴν